

رجایی، محمدکاظم، ۱۳۳۹ -

ماهیت بهره و کارایی اقتصادی آن / محمدکاظم رجایی؛ - قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، مرکز انتشارات، ۱۳۸۵.
۴۸۰ ص. (مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام؛ ۳۳۹: اقتصاد؛ ۴).

ISBN: 964 - 411 - 168 - 0 : ۲۸۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فنی.

کتاب نامه: ص. ۳۷۱ - ۴۸۰ و به صورت زیر نویس.

۱. بهره و ربا. ۲. نظریه های بهره. ۳. بانک و بانکداری - کارایی - نظام مالی. الف. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، مرکز انتشارات. ب. عنوان.

۲م ج / ۵۳۹ HB

ماهیت بھرہ

و
کارائی اقتصادی آن

سید محمد کاظم رجایی

مرکز نشریات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۵

شماره ردیف ۳۲۹
شماره موضوعی اقتصاد - ۶
۱۳۸۵ - ۱۱

■ ماهیت بهره و کارآیی اقتصادی آن

- مؤلف: سید محمد کاظم رجایی
- ناشر: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- چاپ: ظهور
- توبت و تاریخ چاپ: اول، بهار ۱۳۸۵
- شمارگان: ۱۵۰۰
- قیمت: ۳۸۰۰ تومان

- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید کوی ممتاز، پلاک ۲۸
تلفن و فکس: ۷۷۲۴۳۶ - ۷۵۸۱
- شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین قزوین و وصال، فروشگاه مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن و نمابر: ۶۶۷۷۰۴۱ - ۳۱۰
- شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، باوارانین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۲۹۲۳۳۲۸ - ۲۵۱۰، فکس: ۶۶۹

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۷
----------------	----

بخش اول: کلیات

۱-۱- مقدمه	۲۳
الف) ضرورت موضوع	۲۳
ب) مسائل و پرسش‌های اساسی	۲۴
ج) روش‌شناسی بحث	۲۵
د) مطالعات انجام شده	۲۷
فصل اول: سیر تاریخی مباحث بهره در غرب	۲۹
۱-۱-۱- مقدمه	۲۹
۱-۱-۲- مخالفت با بهره در عهدین	۲۹
۱-۱-۳- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۳۴
۱-۱-۴- مخالفت با بهره در دوران باستان و قرون وسطی	۳۵
۱-۱-۴-۱- قبل از قرن دوازدهم	۳۵
۱-۱-۴-۲- سیر مباحث در قرن دوازده و سیزده	۴۲
۱-۱-۴-۲-۱- استدلال‌های عقلی	۴۵
الف) نازایی پول	۴۵
ب) ماهیت استفاده	۴۵
ج) انتقال ملکیت	۴۶
د) بهره قیمت زمان	۴۷
۱-۱-۴-۳- دفاع از بهره از قرن شانزدهم تا هیجدهم	۴۹
۱-۱-۴-۳-۱- کالوین و مولینس	۵۲
۱-۱-۴-۳-۲- شاگردان کالوین	۵۷

- الف) بی سولد ۵۷
- ب) بیکن ۵۹
- ۳-۴-۱-۱- بحث‌های بهره در هلند ۶۰
- الف) هوگو گروتیوس ۶۱
- ب) کلادیس سلماسیس ۶۱
- ۴-۳-۴-۱-۱- افول آموزه شریعت پس از سلماسیس ۶۵
- ۵-۳-۴-۱-۱- مباحث بهره در آلمان ۶۶
- الف) جاستی و سونفلز ۶۷
- ۶-۳-۴-۱-۱- مباحث بهره در انگلستان ۶۹
- الف) جان لاک ۷۱
- ب) جیمز استوارت ۷۳
- ج) هیوم و بنتهام ۷۵
- ۷-۳-۴-۱-۱- مباحث بهره در ایتالیا ۷۶
- ۶-۱-۱- جمع بندی ۷۷
- فصل دوم: مفاهیم بنیانی** ۸۱
- ۱-۲-۱- مقدمه ۸۱
- ۲-۲-۱- سرمایه ۸۲
- ۱-۲-۲-۱- سرمایه به عنوان عامل تولید ۸۷
- ۲-۲-۲-۱- کالاهای سرمایه‌ای ۸۷
- ۳-۲-۲-۱- سرمایه و تولید پیش از کلاسیک‌ها ۸۹
- ۴-۲-۲-۱- سرمایه و تولید کلاسیکی ۹۰
- ۵-۲-۲-۱- اضافه ارزش یا زیان سرمایه ۹۲
- ۶-۲-۲-۱- سرمایه پولی ۹۵
- ۳-۲-۲-۱- عنصر ناهمزمانی، تفاوت اساسی اقتصاد پولی و پایاپای ۹۷
- ۴-۲-۲-۱- آیا پول ثروت خالص است؟ ۹۸
- ۵-۲-۲-۱- ختثایی پول ۱۰۱
- ۶-۲-۲-۱- قدرت مولد بودن سرمایه ۱۰۲

۱۰۳.....	۱-۲-۶-۱- معنای مولد بودن سرمایه
۱۰۵.....	۱-۲-۷- عقیم بودن پول و رابطه آن با بهره
۱۰۶.....	۱-۲-۸- تولید سرمایه و نیاز به زمان
۱۰۷.....	۱-۲-۹- سود و نرخ سود
۱۰۹.....	۱-۲-۹-۱- سود کلاسیکی
۱۱۵.....	۱-۲-۹-۲- سود نئوکلاسیکی
۱۱۸.....	۱-۲-۹-۳- سود نئوکلاسیک (شرافا، وان نیومن)
۱۱۹.....	۱-۲-۹-۴- سود به عنوان استثمار
۱۲۰.....	۱-۲-۹-۵- سود به عنوان پدیده عدم تعادل (شومپتر)
۱۲۲.....	۱-۲-۱۰- بهره مالکانه یا اجاره
۱۲۲.....	۱-۲-۱۱- بهره
۱۲۶.....	۱-۲-۱۱-۱- تعریف بهره
۱۲۸.....	۱-۲-۱۱-۲- جایگاه بهره در اقتصاد
۱۲۸.....	۱-۲-۱۱-۲-۱- بهره و توزیع مبتنی بر عوامل درآمد
۱۳۲.....	۱-۲-۱۱-۲-۲- بهره راهی برای جستجوی درآمد
۱۳۴.....	۱-۲-۱۱-۲-۳- جمع‌بندی
۱۳۵.....	۱-۲-۱۲- تنزیل، نزول و رابطه آن‌ها با بهره
۱۳۶.....	۱-۲-۱۲-۱- تنزیل و بیع دین
۱۳۷.....	۱-۲-۱۲-۲- تنزیل و قرض
۱۳۷.....	۱-۲-۱۳- ربا
۱۳۹.....	۱-۲-۱۳-۱- تعریف اصطلاحی ربا
۱۴۲.....	۱-۲-۱۳-۲- مثلی و قیمی
۱۴۴.....	۱-۲-۱۳-۳- عمومیت حرمت ربا
۱۴۵.....	۱-۲-۱۴- انواع بهره و تطبیق آن با ربا
۱۴۶.....	۱-۲-۱۴-۱- بهره خالص و ناخالص
۱۴۷.....	۱-۲-۱۴-۲- بهره طبیعی و قراردادی
۱۵۱.....	۱-۲-۱۴-۳- بهره وام‌های مصرفی و سرمایه‌گذاری
۱۵۵.....	۱-۲-۱۴-۴- بهره اسمی و حقیقی

- ۱۵۹..... ۱-۲-۱۴-۵ بهره زیاد و اندک
 ۱۶۱..... ۱-۲-۱۴-۶ بهره با نرخ ثابت و متغیر
 ۱۶۲..... ۱-۲-۱۴-۷ بهره ضروری و غیر ضروری
 ۱۶۳..... ۱-۲-۱۵-۱ جمع بندی و نتیجه گیری

بخش دوم: نظریه های بهره

- ۱۶۹..... ۲-۱-۲-۱ مقدمه
 ۱۶۹..... ۲-۲-۲-۱ دسته بندی نظریه های بهره
 ۱۶۹..... ۲-۲-۲-۱ نظریه های پولی و غیر پولی بهره
 ۱۷۰..... ۲-۲-۲-۲ طبقه بندی بوم باورک
 ۱۷۲..... ۲-۲-۲-۳ طبقه بندی بر اساس نظریه های بهره طبیعی و قراردادی
 ۱۷۲..... ۲-۲-۲-۴ طبقه بندی نظریه ها بر اساس ضرورت و عدم ضرورت وجود بهره
 ۱۷۳..... فصل اول: نظریه مولد بودن سرمایه
 ۱۷۳..... ۲-۱-۲-۱ مقدمه
 ۱۷۳..... ۲-۱-۲-۲ قدرت مولد بودن سرمایه یا نظریه های مولد بودن
 ۱۷۵..... ۲-۱-۲-۱-۲ معنای مولد بودن سرمایه
 ۱۸۰..... ۲-۱-۲-۳ تبیین و تحلیل
 ۱۸۲..... ۲-۱-۲-۴ نظریه های مولد بودن ساده
 ۱۸۳..... ۲-۱-۲-۴-۱ سی، بنیان گذار نظریه های مولد بودن ساده
 ۱۹۰..... ۲-۱-۲-۴-۲ اسکن
 ۱۹۱..... ۲-۱-۲-۴-۳ ریدل
 ۱۹۱..... ۲-۱-۲-۴-۴ ویلهلم روچر
 ۱۹۴..... ۲-۱-۲-۴-۵ اسکالوجا
 ۱۹۵..... ۲-۱-۲-۴-۶ نقد بوم باورک بر نظریه های مولد بودن ساده
 ۱۹۵..... ۲-۱-۲-۵ مولد بودن ساده با نگرش مولد بودن ارزشی
 ۲۰۰..... ۲-۱-۲-۶ مولد بودن ساده با نگرش مولد بودن فیزیکی
 ۲۰۳..... ۲-۱-۲-۷ نظریه های مولد بودن غیر مستقیم

۲۰۴.....	۲-۱-۷-۱- لرد لادردیل.....
۲۱۱.....	۲-۱-۷-۲- مالتوس.....
۲۱۶.....	۲-۱-۷-۳- هنری کری.....
۲۲۴.....	۲-۱-۷-۴- پشین اسمیت.....
۲۲۶.....	۲-۱-۷-۵- وان تونن.....
۲۳۴.....	۲-۱-۷-۶- نقد و بررسی.....
۲۳۶.....	۲-۱-۸- نقدی به همه نظریه‌های مولد بودن.....
۲۴۳.....	فصل دوم: تبیین و نقد نظریه بهره بوم باورک.....
۲۴۳.....	۲-۲-۱- نظریه بوم باورک.....
۲۴۴.....	۲-۲-۲- حال و آینده در زندگی اقتصادی.....
۲۴۸.....	۲-۲-۳- تفاوت در نیاز و تأمین نیاز.....
۲۵۲.....	۲-۲-۴- کمتر از حد برآورد کردن آینده یا دلیل روانشناختی.....
۲۵۳.....	۲-۲-۴-۱- فقدان بصیرت نسبت به آینده.....
۲۵۳.....	۲-۲-۴-۲- ضعف اراده.....
۲۵۴.....	۲-۲-۴-۳- کوتاهی عمر و ناطمینانی زندگی.....
۲۵۶.....	۲-۲-۵- مزیت فنی کالاها در زمان حال.....
۲۵۹.....	۲-۲-۶- ارزش مبادله‌ای عینی.....
۲۶۰.....	۲-۲-۷- وام و بهره وام.....
۲۶۰.....	۲-۲-۸- نقد و بررسی.....
۲۷۵.....	۲-۲-۹- چند نقد دیگر.....
۲۸۱.....	فصل سوم: تبیین و نقد نظریه بهره فیشر.....
۲۸۱.....	۲-۳-۱- مقدمه.....
۲۸۱.....	۲-۳-۲- درآمد و سرمایه.....
۲۸۱.....	۲-۳-۲-۱- درآمد ذهنی یا بهره‌مندی.....
۲۸۲.....	۲-۳-۲-۲- درآمد عینی یا واقعی.....
۲۸۳.....	۲-۳-۲-۳- هزینه زندگی، معیار درآمد واقعی.....

۲۸۳.....	۲-۳-۲-۴- هزینه کالا در مقابل هزینه استفاده آن
۲۸۵.....	۲-۳-۲-۵- اندازه‌گیری درآمد در آستانه خانه
۲۸۶.....	۲-۳-۲-۶- درآمد پولی
۲۸۷.....	۲-۳-۲-۶- ارزش سرمایه
۲۸۸.....	۲-۳-۲-۳- بهره و نرخ بهره
۲۸۹.....	۲-۳-۲-۴- اصل اساسی تنزیل
۲۹۰.....	۲-۳-۲-۵- هزینه با درآمد منفی
۲۹۱.....	۲-۳-۲-۶- سادگی در ضمن پیچیدگی
۲۹۱.....	۲-۳-۲-۷- نفع سرمایه و درآمد
۲۹۲.....	۲-۳-۲-۸- رابطه سرمایه و درآمد
۲۹۲.....	۲-۳-۲-۹- چند نکته مهم
۲۹۴.....	۲-۳-۲-۱۰- مفهوم کاری نرخ بهره
۲۹۵.....	۲-۳-۲-۱۱- بهره پولی و بهره واقعی
۲۹۶.....	۲-۳-۲-۱۲- رجحان درآمد حال بر آینده
۲۹۷.....	۲-۳-۲-۱۳- تقلیل درآمد بهره‌مندی
۳۰۰.....	۲-۳-۲-۱۴- رابطه درآمد و ناشکیایی
۳۰۱.....	۲-۳-۲-۱۵- بهره و نظریه قیمت
۳۰۲.....	۲-۳-۲-۱۶- مشخصات درآمد
۳۰۳.....	۲-۳-۲-۱۷- تأثیر اندازه جریان درآمدی
۳۰۴.....	۲-۳-۲-۱۸- تأثیر شکل زمانی
۳۰۴.....	۲-۳-۲-۱۹- تأثیر ریسک
۳۰۷.....	۲-۳-۲-۲۰- عامل فردی
۳۰۹.....	۲-۳-۲-۲۱- تقریب اول در نظریه بهره
۳۰۹.....	۲-۳-۲۱-۱- فروض تقریب اول
۳۱۰.....	۲-۳-۲۱-۲- برابر سازی ناشکیایی
۳۱۱.....	۲-۳-۲۱-۳- تغییر درآمد با وام
۳۱۶.....	۲-۳-۲۱-۴- تغییر درآمد با فروش
۳۱۷.....	۲-۳-۲۱-۵- ضرورت وجود بهره

۳۱۸.....	۲-۳-۲۱-۶- اصل «نهایی» اصل «ماکزیمم»
۳۲۰.....	۲-۳-۲۱-۷- تعادل بازار
۳۲۱.....	۲-۳-۲۱-۸- اصول چهارگانه
۳۲۱.....	۲-۳-۲۱-۸-۱- دو اصل ناشکیبایی
۳۲۱.....	الف) اصل عملی
۳۲۲.....	ب) اصل حداکثر مطلوبیت
۳۲۲.....	۲-۳-۲۱-۸-۲- دو اصل بازاری
۳۲۲.....	الف) اصل شفافیت بازار
۳۲۲.....	ب) اصل بازپرداخت
۳۲۳.....	۲-۳-۲۲- تقریب دوم از نظریه بهره
۳۲۳.....	۲-۳-۲۲-۱- فروض جدید
۳۲۵.....	۲-۳-۲۲-۲- جریان درآمد اختیاری
۳۲۹.....	۲-۳-۲۲-۳- انتخاب میان فرصت‌های سرمایه‌گذاری و نرخ بهره
۳۳۰.....	۲-۳-۲۲-۴- دو اصل فرصت سرمایه‌گذاری
۳۳۰.....	الف) اصل عملی
۳۳۰.....	ب) اصل ماکزیمم ارزش حال
۳۳۰.....	۲-۳-۲۲-۵- دو اصل ناشکیبایی
۳۳۰.....	الف) اصل عملی
۳۳۰.....	ب) اصل حداکثر سازی مطلوبیت
۳۳۰.....	۲-۳-۲۲-۶- دو اصل بازاری
۳۳۰.....	الف) اصل شفافیت بازار
۳۳۱.....	ب) اصل بازپرداخت
۳۳۱.....	۲-۳-۲۲-۷- توضیح بیشتر اصول فرصت سرمایه‌گذاری
۳۳۱.....	۲-۳-۲۲-۷-۱- گزینه‌های قابل انتخاب و غیر قابل انتخاب
۳۳۲.....	۲-۳-۲۲-۷-۲- شیوه مزیت نسبی
۳۳۳.....	۲-۳-۲۲-۷-۳- مفهوم نرخ بازده بر حسب هزینه
۳۳۴.....	۲-۳-۲۲-۷-۴- طیف انتخاب و ارتباط آن با نرخ بهره
۳۳۵.....	۲-۳-۲۲-۷-۵- خلاصه اصول فرصت سرمایه‌گذاری

۳۳۵	الف) اصل حداکثر ارزش حال
۳۳۵	ب) اصل مزیت نسبی
۳۳۵	۲۳-۲- تقریب سوم
۳۳۵	۲۳-۲-۱- فرض نااطمینانی درآمد
۳۳۷	۲۳-۲-۲- رابطه میان نرخ‌های گوناگون
۳۳۹	۲۳-۲-۳- اثر ریسک بر اصول شش‌گانه
۳۳۹	۲۳-۳-۱- دو اصل فرصت سرمایه‌گذاری
۳۳۹	الف) اصل عملی
۳۳۹	ب) اصل حداکثر سازی ارزش فعلی
۳۴۰	۲۳-۳-۲- دو اصل ناشکیبایی
۳۴۰	الف) اصل عملی
۳۴۰	ب) اصل حداکثر سازی مطلوبیت
۳۴۰	۲۳-۳-۳- دو اصل بازار
۳۴۰	الف) اصل شفافیت بازار
۳۴۱	ب) اصل بازپرداخت
۳۴۲	۲۴-۲- خلاصه نظریه فیشر
۳۴۷	۲۴-۲- نقد و بررسی
۳۵۷	فصل چهارم: نظریه شومپتر
۳۵۷	۲-۴-۱- مقدمه
۳۶۰	۲-۴-۲- معمای بهره
۳۶۳	۲-۴-۳- منشأ بهره
۳۷۰	۲-۴-۴- جمع بندی
	بخش سوم: کارآیی و پی‌آمدهای بهره در مقایسه با مشارکت
۳۷۵	فصل اول: کارآیی و پی‌آمدهای بهره در مقایسه با مشارکت
۳۷۵	۳-۱-۱- مقدمه
۳۷۶	۳-۱-۲- اهمیت کارآیی در نظام مالی

۳۷۹.....	۳-۱-۳- تعریف کارآیی
۳۸۱.....	۳-۱-۴- کارآیی عملیاتی و اطلاعاتی
۳۸۳.....	۳-۱-۵- اطلاعات نامتقارن و پی‌آمد خطر اخلاقی و انتخاب نامناسب
۳۸۳.....	۳-۱-۶- کارآیی و عدم کارآیی ایکس
۳۸۵.....	۳-۱-۷- شمول مفهوم کارآیی
۳۸۶.....	۳-۱-۸- کارآیی و عدالت
۳۸۸.....	۳-۱-۹- کارآیی و ثبات
۳۸۸.....	۳-۱-۱۰- کارآیی و اشتغال
۳۸۹.....	۳-۱-۱۱- کارآیی و رشد
۳۸۹.....	۳-۱-۱۲- مشارکت در مقایسه با بهره
۳۸۹.....	۳-۱-۱۲-۱- عدالت
۳۹۰.....	۳-۱-۱۲-۱-۱- توزیع سود، زیان و ریسک و گستره تصمیم‌گیری
۳۹۱.....	۳-۱-۱۲-۱-۲- خطر اخلاقی
۳۹۳.....	۳-۱-۱۲-۱-۳- تورم و توزیع عادلانه
۳۹۳.....	۳-۱-۱۲-۱-۴- تداول ثروت
۳۹۴.....	۳-۱-۱۲-۲- ثبات
۳۹۴.....	۳-۱-۱۲-۲-۱- اصطکاک منافع پس‌انداز کننده و سرمایه‌گذار
۳۹۵.....	۳-۱-۱۲-۲-۲- ضمانت سپرده‌ها و پیدایش بحران
۳۹۶.....	۳-۱-۱۲-۲-۳- تحرک منابع مالی
۳۹۷.....	۳-۱-۱۲-۲-۴- نسبت بدهی به دارایی و بحران‌های مالی
۳۹۸.....	۳-۱-۱۲-۲-۵- معاملات سفته بازی
۳۹۸.....	۳-۱-۱۲-۲-۶- نسبت بین فعالیت‌های مالی و واقعی
۳۹۹.....	۳-۱-۱۲-۲-۷- حمایت از مکانیسم بازار
۳۹۹.....	۳-۱-۱۲-۲-۸- نظارت و دیده‌بانی مؤثر
۴۰۰.....	۳-۱-۱۲-۳- اشتغال
۴۰۳.....	۳-۱-۱۲-۴- رشد و توسعه
۴۰۵.....	۳-۱-۱۲-۴-۱- بانکداری جامع و رشد
۴۰۷.....	۳-۱-۱۲-۴-۲- اصطکاک منافع و انگیزه تولید

- ۴۰۸..... ۳-۱-۱۲-۳ اطلاعات و ریسک و جذب منابع به سمت پروژه‌ها
- ۴۰۸..... ۳-۱-۱۲-۴ اطلاعات و تحرک عوامل تولید
- ۴۱۰..... ۳-۱-۱۳ کارایی و حیات طیه
- ۴۱۵..... ۳-۱-۱۴ مقایسه ریسک در دو نوع قرارداد وام ربوی و مشارکت
- ۴۱۶..... ۳-۱-۱۴-۱ مقدمه
- ۴۱۸..... ۳-۱-۱۴-۲ مقایسه با روش ساده واریانس
- ۴۱۸..... ۳-۱-۱۴-۳ مقایسه میزان ریسک بازده در نظام وام‌دهی با محوریت بهره و مشارکت با فرض دو نفر:
- ۴۱۸..... الف) نظام ربوی
- ۴۱۹..... ۳-۱-۱۴-۴ مقایسه میزان ریسک بازده در نظام وام‌دهی (ربوی) و مشارکت در حالت کلی
- ۴۱۹..... الف) نظام وام‌دهی
- ۴۲۰..... ب) مشارکت
- ۴۲۰..... ۳-۱-۱۴-۵ مثال عددی
- ۴۲۱..... الف) نظام وام‌دهی
- ۴۲۱..... ب) مشارکت
- ۴۲۳..... ۳-۱-۱۴-۶ عدالت در توزیع ریسک
- ۴۲۳..... ۳-۱-۱۴-۷ اثر رفاهی ناشی از میزان ریسک نظام وام‌دهی در مقایسه با مشارکت
- ۴۲۷..... ۳-۱-۱۴-۸ بسط نظریه با روش نامعادله جنسن و نتایج فرعی قضیه رونجیلد - استیگلیتز
- ۴۲۷..... ۳-۱-۱۴-۹ سناریوی اول
- ۴۲۸..... الف) فروض
- ۴۲۹..... ب) وضعیت وام دهنده
- ۴۳۰..... ج) وام گیرنده یا سرمایه گذار
- ۴۳۲..... ۳-۱-۱۴-۱۰ سناریوی دوم
- ۴۳۳..... الف) فروض
- ۴۳۳..... ب) وام دهنده و سرمایه گذار
- ۴۳۵..... ۳-۱-۱۴-۱۱ سناریوی سوم
- ۴۳۶..... الف) فروض
- ۴۳۶..... ب) توضیح

۴۳۷.....	ج) چند نکته.....
۴۴۳.....	د) مثال عددی.....
۴۴۴.....	۱۵-۳- بانک‌های جامع و سازمان‌های سرمایه‌گذاری جمعی، تحول در نظام وام‌دهی.....
۴۴۵.....	۱-۱۵-۳- بانکهای جامع.....
۴۴۸.....	۲-۱۵-۳- سازمان‌های سرمایه‌گذاری جمعی.....
۴۵۵.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۴۵۵.....	سیر مباحث بهره در غرب.....
۴۵۵.....	عهد باستان تا قرن شانزدهم.....
۴۵۶.....	استدلال‌های عقلی برای توجیه حرمت ربا.....
۴۵۸.....	دفاع از بهره از قرن شانزدهم تا هیجدهم.....
۴۶۰.....	مفاهیم بنیانی.....
۴۶۱.....	نظریه‌های بهره.....
۴۶۱.....	نظریه‌های مولد بودن سرمایه.....
۴۶۲.....	بوم باورک.....
۴۶۳.....	فیشر.....
۴۶۵.....	نقد و بررسی نظریه‌ها.....
۴۶۶.....	کارآیی بهره در مقایسه با مشارکت.....
۴۶۸.....	پیشنهادهای برای بحث.....
۴۷۱.....	منابع و مآخذ.....

پیشگفتار

این مجموعه به دنبال تبیین ماهیت بهره و بررسی کارآیی آن است. در مقام بیان چستی بهره و ضرورت وجود آن به تبیین و نقد مهم‌ترین نظریه‌های موجود در این زمینه می‌پردازد.

واقعیت این است که ورود به ادبیات مربوط به ماهیت بهره و دسترسی به منابع اصلی و اولیه آن که عمده ادبیات و کتب اصلی مربوط به آن به نیمه دوم قرن هفدهم و هیجدهم میلادی؛ یعنی یکصد تا دویست و پنجاه سال پیش برمی‌گردد، قدری دشوار است. برای دانش‌پژوه رشته اقتصاد که به بیان هندسی و ریاضی مباحث اقتصادی خو گرفته، مطالعه کتب و مقالاتی که با شیوه نگارش آن روزگار تنظیم شده و صبر و حوصله مخصوص خود را می‌طلبد، ساده نیست. اما طبیعی است که از طرفی اهمیت موضوع و کلیدی بودن بحث و از طرف دیگر، نیاز مبرم نسبت به ورود به این نوع مباحث برای مطالعات اقتصاد اسلامی و احساس تکلیف، سختی‌ها را آسان و مسیر را هموار می‌سازد. کتاب حاضر از یک مقدمه و سه بخش اصلی تشکیل شده است.

در بخش اول، دو فصل کتاب، به سیر تاریخی مباحث بهره در غرب و تبیین مفاهیم اساسی همچون سرمایه، سود، رنت، ربا و بهره پرداخته شده است. بخش دوم به تبیین و بررسی نظریه‌های مهم اثباتی بهره اختصاص یافته است. فصل اول از بخش دوم، نظریه‌های مولد بودن بهره که منشأ اندیشه‌های بعدی است و سرنخی از آن در نظریه‌های مهم بعدی مشاهده می‌شود، تبیین و مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. فصل دوم در مقام تبیین و نقد نظریه بهره بوم باورک می‌باشد. در این فصل توجیهات جامعه‌شناختی، روان‌شناختی و فنی وی از زبان خودش بیان گردیده و مورد بررسی قرار گرفته است. فصل سوم، نظریه بهره فیشر با تأکید بر مباحث مفهومی وی که در ده فصل اول کتاب «نظریه بهره» تبیین شده و تکامل یافته نظریه بوم باورک است مورد بررسی و نقد قرار

گرفته است. و سرانجام در آخرین فصل از بخش دوم، نظریه بهره صفر شومپتر به عنوان تأیید این مطلب که توجیهات بهره توجیه سود هستند و نه بهره، تبیین شده است. بخش سوم و آخر کتاب مشتمل بر یک فصل می‌باشد. این فصل به کارآیی و پی‌آمدهای بهره در مقایسه با مشارکت در سود و زیان اختصاص یافته است. در این فصل به مقایسه اجمالی کارآیی از جنبه‌های گوناگون پرداخته شده و مقایسه ریسک به تفصیل صورت گرفته است.

دستاوردهای کتاب در فصول مختلف آن توزیع شده است. مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

- ورود به ادبیات مسأله و آشنایی با مجموعه مباحثی که سال‌ها در غرب درباره موضوع شکل گرفته از اهداف مهم این مجموعه است. بنابراین، اولین دستاورد، معرفی اجمالی سیر مباحث مربوط به موضوع، از عهد باستان به بعد و تبیین نظریه‌های مهم بهره می‌باشد.

- تبیین موضوعات مربوط به بحث، همانند: سرمایه و سود.
- مقایسه انواع بهره با ربا و دستیابی به این نتیجه که بهره همان رباست.
- تبیین و نقد نظریه‌های مولد بودن ساده سرمایه در توجیه بهره.
- تبیین و نقد نظریه‌های مولد بودن غیر مستقیم در توجیه بهره.
- تبیین ادله اقتصادی، روان‌شناختی و فنی بهره بوم باورک و نقد و بررسی آن‌ها.
- تبیین و نقد نظریه بهره/ایروینگ فیشر.
- تبیین نظریه بهره صفر شومپتر.
- اثبات این که نظریه‌های بهره، سود را توجیه می‌کنند و قادر به اثبات بهره نیستند.
- مقایسه کارآیی بهره با مشارکت در سود و زیان.

- اثبات ریسکی‌تر بودن نظام وام‌دهی نسبت به مشارکت در سود و زیان.

در تدوین این کتاب از راهنمایی‌های استاد عزیز و بزرگوار دکتر پرویز داودی، مدیر محترم گروه اقتصاد مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله بهره‌مند بودم که صمیمانه از ایشان سپاسگزارم. همچنین از استاد ارجمند جناب حجة الاسلام والمسلمین حسن آقا

نظری که نکات مشورتی ارزشمندی را ارایه نمودند، تشکر و قدردانی می‌کنم. مراتب قدردانی و سپاس خود را از اساتید بزرگوار دکتر عباس شاکری، حجة الاسلام و المسلمین غلامرضا مصباحی مقدم، دکتر عباس عرب مازار و دکتر سید محمد کفایی نیز که مجموعه را با صبر و حوصله مطالعه کردند و نکاتی سودمند را یادآور شدند، ابراز می‌دارم.

این کتاب تبلوری از کوشش جمعی همه اساتیدی است که در خدمت آنان تلمذ نموده‌ام، به ویژه آیه الله مصباح یزدی (دامت برکاته) ریاست محترم مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله و همچنین همه عزیزانی که به نحوی در فراهم سازی مقدمات کار در معاونت آموزش، معاونت پژوهش و مرکز انتشارات مؤسسه مرا یاری رساندند. از همه آنان سپاسگزارم.

سید محمد کاظم رجائی